

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

INSTRUMENTS OF STATE SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE WAR STATE

Трансформаційний період в економіці України, постійний процес структурної перебудови економіки, умови динамічного та турбулентного характеру генезису конкурентного ринкового середовища – це складний і цілеспрямований процес, який диктує необхідним опанування інноваційного шляху відтворення малого та середнього бізнесу в Україні, сприятиме економічному і соціальному розвитку країни.

У роботі авторами окреслено коло питань щодо обґрунтування та розробки практичних рекомендацій для впровадження механізмів державного регулювання та підтримки малого та середнього бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. Розроблено та обґрунтовано критерії та фактори ефективності при побудові системи державного регулювання бізнесу з урахуванням обґрунтування необхідності переходу до нових форм та методів регулювання; розроблено рекомендації щодо вдосконалення механізму державної підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу. Результати проведених досліджень свідчать, що внаслідок загострення збройної агресії майже 50% підприємств фактично зупинили економічну діяльність, 20% – здійснили релокацію всередині України, а 4,4% – за кордон. Розглянуто ключові зміни, реалізовані на сьогодні державою, для підтримки малого та середнього підприємництва в умовах війни. Розкрито перелік пріоритетних напрямів та інструментів державної підтримки сталого розвитку сектору малого та середнього бізнесу, серед яких: урегулювання законодавчих актів, зміни в податковій політиці країни, формування інфраструктурного базису для економічного відродження підприємництва.

Практичне значення цього дослідження полягає в тому, що отримані на його основі результати та висновки можуть бути використані державними органами та органами місцевого управління при формуванні та реалізації політики підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва в ключових національних галузях промисловості, в економіці, а також у формуванні конкретних програм підтримки та стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва.

Ключові слова: державне регулювання, державна підтримка, державні програми, малий

та середній бізнес, податкова політика, економічне відродження.

The transformational period in the economy of Ukraine, the constant process of structural restructuring of the economy, the dynamic and turbulent nature of the genesis of a competitive market environment is a complex and purposeful process that dictates the need to master the innovative way of reproducing small and medium-sized businesses in Ukraine, which will contribute to the economic and social development of the country.

In the work, the authors outline a range of issues on the justification and development of practical recommendations for the implementation of state regulation mechanisms and support for small and medium-sized businesses in Ukraine under martial law. Criteria and efficiency factors have been developed and substantiated when building a system of state regulation of business, taking into account the rationale for the need to move to new forms and methods of regulation; recommendations were developed to improve the mechanism of state support and development of small and medium-sized businesses. The results of the studies show that as a result of the aggravation of armed aggression, almost 50% of enterprises actually stopped their economic activity, 20% relocated within Ukraine, and 4.4% abroad. The key changes implemented today by the state to support small and medium-sized businesses in war conditions are considered. A list of priority areas and instruments of state support for the sustainable development of the small and medium-sized business sector has been disclosed, including: the regulation of legislative acts, changes in the country's tax policy, the formation of an infrastructural basis for the economic revival of entrepreneurship.

The practical significance of this study lies in the fact that the results and conclusions obtained on its basis can be used by state institutions and local authorities in the formation and implementation of policies to support and develop small and medium-sized businesses in key national industries, the economy, as well as in the formation of specific programs to support and stimulate the development of small and medium-sized businesses.

Key words: state regulation, state support, state programs, small and medium business, tax policy, economic revival.

УДК 338.246.025.2
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.33.12>

Карпенко Л.М.

докт. екон. наук, професор,
професор кафедри місцевого
самоврядування та розвитку територій
Інститут публічної служби та управління
Національного університету
«Одеська політехніка»

Іжа М.М.

докт. політ. наук, професор,
директор
Інститут публічної служби та управління
Національного університету
«Одеська політехніка»

Гороховський М.В.

аспірант кафедри місцевого
самоврядування та розвитку територій
Інститут публічної служби та управління
Національного університету
«Одеська політехніка»

Постановка проблеми. Однією з найважливіших задач реформування економіки України та одним з основних напрямків державної політики є підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Малий бізнес забезпечує створення нових робочих місць, знижує рівень соціальної напруженості, забезпечує

розвиток здорового конкурентного середовища, підвищує інвестиційну та інноваційну привабливість та зріст, створює передумови для становлення середнього класу, визначає темпи економічного розвитку, структуру та якість ВВП.

За даними Центру до економічного відновлення, початку повномасштабної війни

з росією малий та середній бізнес був найбільшим роботодавцем в Україні. 75% від усіх зайнятих в Україні працівників, або 4,8 млн. українців працювали саме на малих та середніх підприємствах [1].

Внаслідок бойових дій близько 45% малих та середніх підприємств перебувають під загрозою зникнення. Масова міграція населення внаслідок воєнних дій росії призвела до значного скорочення попиту в деяких галузях. Найгостріше це відчувається в сферах готельного та ресторанного бізнесу, дизайну, салонах краси, позашкільних закладах освіти, IT-сфері, консалтингу. Через руйнування ланцюгів поставок сировини та ускладнену логістику та падіння попиту страждають і малі та середні підприємства обробної галузі. Українські аграрії також страждають від постійного пошуку шляхів збуту та вивезення продукції. Блокування портів дуже ускладнює логістику. Значних втрат зазнає аграрний сектор і від безпосередніх воєнних дій – багато полів заміновано та пошкоджено вибухами, знищуються посіви, пошкоджується та знищується сільськогосподарська техніка, незаконно вивозиться українське зерно.

Але попри всі перешкоди, нестабільність економіки в Україні в умовах військового стану та загрози знищення, малий та середній бізнес продовжує працювати, створювати нові робочі місця, забезпечувати надходження до Державного бюджету та підтримувати обороноспроможність України. Таким чином державна підтримка та регулювання малого та середнього бізнесу є однією з найактуальніших проблем, які мають бути вирішені якнайшвидше.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні і методичні засади малого та середнього бізнесу, формування ефективних механізмів підтримки та інші питання розглянуто в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як: В.В. Бочаров, І.О. Бланк, Ю.В. Багатін, В.М. Гриньова, М.П. Денисенко, М.А.Йохна, Л.М. Карпенко, Н.М. Крейнина, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, П.П. Микитюк, П.В. Пашко, Б.Г. Сені, В.В. Стадник, Д.М. Стеченко, Н.А. Хрущ, Д.М. Черваньова, В.О. Швандар та інші.

Проблеми державного регулювання малого та середнього підприємництва досліджені у працях Поліщук Г., Томнюк Т.Л., Чемерис О., Чередніченко Г.А. тощо.

Разом із тим, не дивлячись на значну кількість наукових праць, проблема формування та унормування оптимальної системи державної підтримки малого та середнього підприємництва в Україні потребує більш глибокого

дослідження. Погоджуючись з безсумнівною цінністю наукових досліджень учених, слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку державного управління та місцевого самоврядування, а також в існуючих умовах повномасштабної війни з росією існує необхідність більш глибокого вивчення сучасних технологій та інноваційних форм організації підтримки малого та середнього бізнесу.

Метою наукової статті є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо використання сучасних підходів до впровадження механізмів державного регулювання та підтримки малого та середнього бізнесу в Україні зокрема в умовах військового стану.

Об'єктом дослідження є організаційно-управлінські й регуляторні засади застосування державних регуляторних імперативів підтримки малого та середнього підприємництва в національній та регіональній економіці України.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі соціально-економічних перетворень в Україні, в умовах активізації процесів децентралізації державної влади, зростає необхідність формування ефективного механізму державного регулювання розвитку промислового бізнесу в координатах галузевої аналітики.

Для забезпечення динамічної рівноваги розвитку регіонів необхідним є визначення впливу зрушень галузевої структури виробництва на економіку загалом і врахування цих питань при формуванні та реалізації регіональної політики. Зазначене обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження і переосмислення організаційної та економічної складових механізму регіональної промислової політики й уточнення функцій та напряду дій основних інституцій регуляторного впливу держави.

В Україні під поняттям «державна підтримка малого бізнесу» маються на увазі будь-які державні заходи сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що створюють для них прямі чи приховані переваги. Державна підтримка малого бізнесу здійснюється в рамках впровадження регіональних і місцевих програм відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 року [2]. Загалом метою державної підтримки розвитку малого підприємництва є створення сприятливих і надійних економічних, адміністративних та інституційних умов для його розвитку, захист підприємства як джерела подолання негативних процесів економіки держави, підтримка вітчизня-

ного товаровиробника, створення умов для розвитку малого підприємництва, умови для забезпечення зайнятості населення України, створення нових робочих місць.

На наш погляд, основними видами державної фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у період воєнного стану є:

- часткова компенсація процентних ставок за кредитами, наданими для реалізації проєктів малого та середнього бізнесу (МСБ);
- часткова компенсація орендної плати, плати за факторинг та плати за гарантію користування;
- гарантії та гарантії за кредитами МСБ;
- кредити, у тому числі мікропозики, надаються для відкриття та ведення власної справи;
- кредити надаються для придбання та впровадження нових технологій;
- компенсація витрат на розвиток малих та середніх підприємств у співпраці з великими підприємствами;
- запровадження фінансової підтримки енергозберігаючих та природоохоронних технологій;
- інші види державної фінансової підтримки, не заборонені законодавством.

Наступним кроком дослідження вважається доцільним здійснити *оцінку рівня сприятливості середовища для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні*. У сучасних умовах існує достатня кількість міжнародних рейтингових оцінок, досліджень аналізу бізнес-середовища, які дозволяють досить точно оцінити стан середовища, сильні та слабкі сторони. Фактори бізнес-середовища можна аналізувати за міжнародними рейтингами. У сучасних умовах існує достатня кількість міжнародних рейтингових оцінок та аналізів бізнес-середовища, щоб точно оцінити стан, сильні та слабкі сторони зовнішнього середовища. У таблиці 1 показано позиції України в міжнародних рейтингах.

Розглянувши складові кожного індексу в даному рейтингу, можна узагальнити сильні та слабкі сторони вітчизняної економіки щодо її впливу на розвиток підприємництва (табл. 2).

Окрім оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища для розвитку бізнесу, варто відзначити настрої громадян та їхню готовність вести бізнес в Україні. За даними дослідження AGER, лише 21% українців мають бажання розпочати бізнес (переважно це люди віком до 35 років). Серед факторів, що впливають на підприємництво: підтримуюча системи освіти (10%), прийнятні податки (7%), зрозуміле регулювання (6%), технічна доступність (4%), сприятливі економічні умови (2%) [5].

Це суперечить світовим тенденціям, де найважливішим фактором є доступність технологій (48%). Опитування також показало, що українці надають перевагу особистому контакту з клієнтами, а не через найманих працівників чи спілкування в Інтернеті.

Головними чинниками зростання кількості малих та середніх підприємств у країнах є активна державна підтримка, формування дієвої інфраструктури та скорочення адміністративних бар'єрів, що заважають розвитку підприємств МСБ. Сьогодні державне регулювання та підтримка підприємницької діяльності не завжди здійснюється на ретельній та систематичній основі. Для того щоб надати імпульс у напрямку сталого зростання, підприємництво має піддаватися розумному та раціональному впливу держави, не лише її регулюванню, а й формуванню умов для розвитку.

Необхідно відзначити, що шляхом підтримки малого підприємництва держава вирішує ключові проблеми підвищення якості життя населення та збільшення громадян, яких можна віднести до середнього класу, а також забезпечує поповнення бюджету насамперед на рівні муніципальних утворень, де великий бізнес, як правило, не зареєстрований. Крім того, оскільки малі підприємства максимально орієнтовані на потреби суспільства та місцевих ринків, вони можуть підвищити рівень корпоративної соціальної відповідальності, економічної ініціативи та громадянства.

Основною умовою розвитку малого та середнього підприємництва в умовах ринкової економіки є конкуренція, яка може стримувати зростання цін на товари та послуги та спонукати підприємців, у тому числі представників великих підприємств, до підвищення якості продукції та впровадження інновацій. Успішний розвиток малого і середнього підприємництва в економічно розвинених країнах зумовлений тим, що велике виробництво не протистоїть малому виробництву, а реалізує принцип кооперації великих і малих підприємств. Великі об'єднання не пригнічують малі підприємства і доповнюють один одного, особливо в спеціалізованих сферах індивідуального виробництва та інноваційного розвитку. Всі макроекономічні показники та прогнози, які зроблені протягом останніх років відіграють досить важливу роль у розумінні процесів які відбуваються в українській та світовій економіці, але вони не відображають реалії сьогодення.

Повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року змінило хід звичайного життя усєї країни т завдало руйнівного удару по українській економіці. Війна дуже сильно вплинула на здатність

підприємств повноцінно працювати. Згідно з результатами опитування власників та керівників підприємств, з 24 лютого 2022 року пов-

ністю або майже повністю припинили роботу 46,8% підприємств. Лише 12,4% не змінили і не розширили сферу своєї роботи порівняно

Таблиця 1

Динаміка позицій України у міжнародних рейтингах у 2017–2021 роках

Назва рейтингу	Місце України в рейтингу					Абсолютні зміни у 2021 порівняно з 2017
	2017	2018	2019	2020	2021	
Індекс глобальної конкурентоспроможності	81	83	85	82	84	+3
Індекс легкості ведення бізнесу	80	76	71	64	65	-15
Глобальний інноваційний індекс	50	43	47	45	49	-1
Індекс економічної свободи	149	134	135	134	127	-22
Індекс інвестиційної привабливості	3,1	3,1	2,85	2,51	2,4	-0,7

Джерело: побудовано авторами на основі [3]

Таблиця 2

Сильні та слабкі сторони України та її бізнес-середовища за оцінкою міжнародних організацій у 2022 році.

Назва рейтингу	Сильні сторони	Слабкі сторони
Індекс глобальної конкурентоспроможності	Розмір ринку, освітній рівень населення, вартість відкриття бізнесу, якість наукової бази, кількість заявок на винахід.	Терористичні погрози, правова свобода, корупція, захист прав інтелектуальної власності, низька оцінка макро-економічної стабільності, окремі складові інфраструктури нерозвинені (найнижча оцінка за показником «Якість доріг»), кредити для малого та середнього бізнесу, високі процентні ставки.
Індекс легкості ведення бізнесу	Отримання дозволу на будівництво, легкий доступ до кредитів, легкість сплати податків, супровід виконання контрактів.	Позиція України щодо вирішення справ про банкрутство, зростання цін на енергоносії, фінансова криза, соціально-економічна нестабільність, теракти.
Глобальний інноваційний індекс	Активізація досліджень та розробки, збільшення кількості патентів, людський капітал.	Кредитування, інвестування, конкуренція, доступ до державних послуг, витрати ресурсів, показники енергозбереження, регуляторна політика та умови ведення бізнесу.
Індекс інвестиційної привабливості	Прийняття Законів України «Про валюту і валютні операції», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та «Про Вищий антикорупційний суд»), запровадження електронних сервісів, прихід нових іноземних інвесторів, автоматичне відшкодування ПДВ та скасування печатки, реформування системи охорони здоров'я.	Зростання контрабанди, посилення тиску контролюючих органів (скасування мораторію перевірок), війна з росією.
Індекс економічної свободи	Спрощення регуляторних процедур, зниження податкового тягаря, що нині складає 35,5% доходів домогосподарств.	Захист прав власності, висококваліфікована та кваліфікована робоча сила (вона є, але кодекс праці застарілий і не застосовується послідовно), скорочення енергетичних субсидій, закінчення деяких спеціальних податкових пільг для сільського господарства, перешкоджання війни з росією торгівлі та інвестиціям.

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

з довоєнним. 19% підприємств України змушені були переїхати в інші регіони, більшість з них зі Сходу України (41% підприємств Сходу вже релокували свої виробничі потужності та персонал чи здійснять це найближчим часом), за даними дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни. Зменшення навантаження також призвело до скорочення кількості працівників у малому та середньому бізнесі. Згідно з результатами опитування, 20% співробітників пішли у відпустку, 27% співробітників пішли на скорочення зарплати, а 20% співробітників були звільнені (більше 1 млн. осіб) [6].

З метою підтримки економіки та ведення бізнесу в умовах війни уряд України вніс низку змін і доповнень до законодавства, яке регулює трудові відносини, ведення підприємницької діяльності, державну податкову політику тощо.

Розглянемо зміни в податковій політиці країни. Запроваджено нові підстави для єдиного податку та нові ставки. З 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні платниками єдиного податку третьої категорії можуть бути фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-яких організаційно-правові форми. Вони не обмежені розміром доходів і кількістю зайнятих. Ставка єдиного податку для третьої групи платників єдиного податку становить 2% від доходу. Ставка податку 2% від відповідного доходу передбачає, що ПДВ включається до складу єдиного податку.

Таким чином, зробимо висновок, що несплата податків в існуючих умовах воєнного стану є підтримкою підприємців та громадян України, а не ухилення від їх сплати. Закон України забезпечив наступну низку змін: для імпортерів з 1 квітня 2022 року; для платників ПДВ при переході на спрощену систему оподаткування на період воєнного стану; для власників нерухомості.

Держава під час війни, на своєму фронті, готує певні зміни в законодавстві, аби підприємства малого та середнього сектору продовжували працювати, покращувати економіку України. Тому саме уряд держави спрощує низку процедур щодо оподаткування під час воєнного стану для суб'єктів господарювання.

Далі пропонуємо низку програм щодо підтримки та відродження вітчизняного підприємництва.

1. Програма з релокації українських виробництв. Програма, яку впроваджує Міністерство економіки України з середини березня 2022 року, розрахована на підприємства, розташовані в зонах або на територіях ведення бойових дій або під загрозою ведення бойо-

вих дій. Пріоритет надається стратегічним підприємствам і підприємствам, які виробляють товари першої необхідності. Переїзд відбувається в безпечну зону України. Переміщення підприємств здійснюється АТ «Укрзалізниця» та «Укрпошта» безкоштовно. Підприємствам, які можуть самостійно транспортувати техніку, допоможуть вирішити питання логістики [7].

2. «Робота – урядова грантова програма підтримки бізнесу. Наприкінці червня було запущено в дію нову грантову програму від Уряду для створення власного бізнесу, розвитку малого та середнього підприємництва, а також для отримання освіти. Загалом за цією програмою можна отримати шість видів грантів:

- «Своя справа» – до 250 тис. грн. на будь-який мікробізнес (головна умова – створення щонайменше 1 робочого місця та сплата податків);

- «Новий рівень» – до 8 млн. на розширення та створення підприємств у сфері перероблення (головна умова – створення щонайменше 25 робочих місць та сплата податків);

- «Свій сад» – грант на висадку нових садів до 400 тис. грн. за 1 га (головна умова – створення 3-20 робочих місць та сплата податків);

- «Своя теплиця» – на побудову нових теплиць до 7 млн. грн. (головна умова – створення 40 робочих місць та сплата податків);

- «Стартап» – гранти для стартапів в сфері ІТ від 750 тис. до 3,5 млн. грн. (головна умова – від 3 до 10 робочих місць та сплата податків);

- «Старт в ІТ» – грант на навчання новим навичкам у сфері інформаційних технологій. (витратити гроші можна лише на курси у визначених школах).

3. Кредитування під 0% в рамках програми «5–7–9». Кабінет Міністрів розширив програму кредитування «5–7–9%» 2 березня 2022 року, з метою підтримки сільськогосподарських виробників, а також для підтримки та активізації підприємницької діяльності у період дії воєнного стану. Програма передбачає кредитування на суму до 60 млн. грн. за процентною ставкою 0%, яка діятиме протягом періоду воєнного стану та місяця після завершення війни. Після завершення цього періоду і до кінця строку кредиту діятиме ставка 5% [8].

Державні органи надають також *інформаційну підтримку в рамках проекту Дія.Бізнес* – найвідомішого проекту розвитку підприємництва та експорту. Його реалізує Міністерство цифрової трансформації України спільно з Офісом розвитку підприємництва та експорту. Проект включає онлайн-платформу та мережу центрів підтримки підприємців. Інформаційний розділ порталу «Підтримка бізнесу військового часу» містить інформацію

про Національну програму торгівлі військового часу, а також інформацію про різноманітні програми підтримки бізнесу.

В Україні експорт в загальному випадку оподатковується за нульовою ставкою ПДВ і розмір чистих надходжень від цього податку є найбільшим вкладом аграріїв в державну казну. Така нульова ставка спрямована на підтримку конкурентоспроможності українського експорту [9].

Для держави вигоди від надання податкових пільг полягають у такому:

- покращення конкурентоспроможності економіки, що здійснює багатофакторний позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави: оновлення виробничих фондів, впровадження енергозберігаючих та інноваційних технологій у виробничі процеси, підвищення рівня зайнятості, зростання заробітної плати;

- розширення податкової бази та збільшення у майбутньому доходів від сплати податків до бюджету;

- у разі надання пільги на тимчасовій основі, держава повертає кошти, а також отримує певні відсотки. В такий спосіб вона фактично інвестує в інновації приватного сектора, що дозволяє уникнути ручного розподілу бюджетних трансфертів на підтримку інноваційної діяльності, які до того ж обмежені нормами Світової організації торгівлі (СОТ).

Крім того, надання податкових пільг дозволяє уникнути звинувачень у незбалансованому розподілі бюджетних коштів. Податкові пільги, по суті, є витратами бюджетних коштів, які проте часто не відображаються у офіційних звітах. Безумовно, переваги податкових пільг є досить значними. Разом з тим, названі фіскальні інструменти не позбавлені вад. Серед них: складність оцінки ефективності податкових пільг та контролю за витрачанням вивільнених коштів; ускладнення, пов'язані з необхідністю детальної класифікації інноваційних та інвестиційних витрат; ризик застосування суб'єктивного підходу у виборі претендентів на отримання пільг.

Кабінет Міністрів України вніс зміни до попередніх рішень щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва. Відповідна постанова розроблена Мінфіном для створення єдиного підходу щодо застосування державних програм «Доступні кредити 5–7–9%» та «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9%», а також з метою розширення можливостей та суб'єктного ряду цих програм. З початку повномасштабної російської агресії проти України до програми «Доступні кре-

дити 5–7–9%» невідкладно вносилися зміни для її адаптації до викликів часу, забезпечення доступності кредитування ширшого кола суб'єктів підприємництва та стимулювання галузей критичної інфраструктури в умовах дії військового стану, зокрема для забезпечення посівної кампанії.

Рішення Уряду регулює термінологію раніше прийнятих постанов, пов'язаних з реалізацією державних програм «Доступні кредити 5–7–9%», «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9%» та надання кредитної підтримки на основі портфельних гарантій. Це дає можливість створити єдиний підхід щодо застосування цих постанов на практиці для надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва.

Відповідні зміни вносяться до таких документів:

- 1) Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва у частині:

- можливості участі у державній програмі «Доступні кредити 5–7–9%» суб'єктів господарювання державного сектору економіки;

- застосування показника чистого доходу від реалізації замість показника розміру торгових площ для великих підприємств роздрібною торгівлі, яким передбачено можливість отримання кредитів у розмірі до 1 млрд. гривень;

- застосування для цілей зазначеного Порядку терміну торгова компанія з метою зниження складності тексту.

- 2) Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва за договорами фінансового лізингу в частині:

- розповсюдження зазначеного порядку на суб'єктів великого підприємництва;

- запровадження нових цілей державної підтримки, а саме: фінансування суб'єктів підприємництва – сільськогосподарських товаровиробників для здійснення діяльності на період військового стану, фінансування суб'єктів підприємництва для забезпечення пасажирського та вантажного перевезення на період дії військового стану в Україні, компенсація винагороди за якими передбачається до рівня 0% річних протягом воєнного стану та протягом одного місяця після його припинення або скасування, але не більше 1 року з дати договору фінансового лізингу, а після завершення цього періоду та до завершення терміну договору фінансового лізингу – до рівня 5% річних.

- 3) Порядок надання кредитних гарантій на портфельній основі в частині:

– уточнення переліку позичальників, які можуть одержувати державні гарантії для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань з урахуванням вимог Бюджетного кодексу України;

– диференціації визначення граничного обсягу державних гарантій для кредитів, наданих на різні цілі.

Висновки. Розвиток малого та середнього бізнесу має стати ключовим у плані розвитку економіки країни, тому що це основний шлях до становлення та розвитку економіки регіонів, створення великої кількості робочих місць, зростання використання інформаційних технологій, тощо. Як наслідок, це забезпечить наповнення районного бюджету та бюджетів громад, що призведе до посилення спроможності кожної з них. Прикладом щодо методів, інструментів та стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу в Україні має стати досвід європейських країн [10]. Для реалізації цього завдання необхідно вирішення найактуальніших питань сьогодення:

– створення сприятливих умов для започаткування бізнесу та розвитку підприємництва, тобто підтримка підприємницької освіти та надання засобів підтримки підприємцям-початківцям;

– полегшення виходу на нові ринки;

– полегшення доступу до фінансування (доступ до фінансування є найактуальнішим питанням для багатьох малих підприємств – існує потреба покращити фінансове середовище для МСП);

– забезпечення підтримки конкурентоспроможності та інновацій МСП;

– надання підтримки та інформаційної, консультативної допомоги МСП.

Одним із необхідних кроків є зміна податкового режиму та перехід на європейські стандарти корпоративної фінансової звітності. Розробка певних регіональних програм підтримки МСБ може знизити ризики для нових, підтримку існуючих підприємств МСБ, а також сприяти збільшенню кількості підприємств, які релокують свій бізнес в регіони, збільшити їх шанси міцно закріпитися на ринку. В умовах дії військового стану одним із пріорите-

тів Мінфіну залишається державна підтримка розвитку підприємництва, що здійснюється, у тому числі, завдяки ініційованій Президентом України Володимиром Зеленським програмі «Доступні кредити 5–7–9%», а також за допомогою інструменту надання державних гарантій на портфельній основі підтримки МСП.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналіз актуального стану та пропозиції щодо покращення умов для підприємництва в Україні. *Career Hub*. 2022. URL: <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analiz-aktualnogo-stan/>

2. Karpenko, L. Izha, M., Rachynskyi, A. (2020). Structural and Wave Analysis Energy Policy of Ukraine in the Context of European Integration. *Proceedings of the 5 th International Conference on European Integration 2020*. Ostrava: VSB-Technical University of Ostrava. P. 391–405.

3. Скрипниченко М.І., Яценко Г.Ю. Інструментальний аналіз розриву ВВП в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 1. С. 58–78.

4. Обруч Г. В., Іванюта Б. Л., Журавльов К. В. Проблеми і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С. 53–62.

5. Піхняк Т. А. Сучасні виклики для економічного розвитку малого підприємництва в Україні. *Приазовський економічний Вісник*. 2021. Вип. 2 (25). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/7.pdf

6. Lidia Karpenko, Pavlo Pashko, Pavlo Voronzhak, Hanna Kalach, Mykola Nazarov (2019). Formation of the system of fair business practice of the company under conditions of corporate responsibility. *Academy of Strategic Management Journal*. London. 18 (2). P. 1–8.

7. Для підприємств. *Фонд розвитку підприємства* : веб-сайт. URL: <https://bdf.gov.ua/uk/dlya-pidpryemstv>

8. Зміни до державної програми «Доступні кредити 5–7–9%». *Українське право* : веб-сайт. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/zminy-do-derzhavnoyi-programy-dostupni-kredyty-5-7-9/>

9. Зміни щодо імпорту та експорту товарів в Україну та що нового приніс Закон № 2142-IX? *biz.ligazakon.net* : веб-сайт. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210761_zmni-shchodo-mportu-tovarv-v-ukranu-ta-shcho-novogo-prins-zakon--2142-ix

10. Lidia Karpenko. Investment Determinants Modeling for Territorial Development of Southern Ukraine: Institutional Quality and Economic Growth (2022). *Journal of Political Science and International Relations*. USA. Vol. 5. No. 4. P. 117–126.